

Požární ochrana v souvislosti s tzv. pálením čarodějnic

Pálení čarodějnic (Filipojakubská noc) je starý lidový zvyk a pohanský svátek pocházející z předkřesťanských dob, při kterém se lidé v noci z 30. dubna na 1. května scházejí u zapálených ohňů a slaví konec zimy a příchod jara. Lidé původně věřili, že tuto noc se čarodějnice slétají na sabat, na ochranu před nimi, a vůbec před zlými duchy a démony, pak zapalovali ohně. Tradice zapalování ohňů večer 30. dubna trvá dodnes. Vzhledem k rizikům požárů a negativním ekologickým dopadům, které jsou s touto činností spojeny, stanoví právní předpisy řadu omezení a povinností, které je třeba při tzn. pálení čarodějnic dodržovat. Výchet nejdůležitějších povinností je podán níže.

1) Základní obecné povinnosti týkající se předcházení nebezpečí požáru

Při pálení čarodějnic i obecně platí, že **každá fyzická osoba je povinna si počínat tak, aby nedocházelo ke vzniku požáru** - mimo jiné i při manipulaci s otevřeným ohněm¹. Zejména je třeba upozornit na nebezpečí zapalování ohně pomocí vysoce hořlavých látek (např. benzín), kdy dochází k prudkému vzplanutí nejen použité tekutiny ale i vzniklých par, což způsobit popáleniny a vznícení oděvu. Hranice by měla být stavěna a rovnoměrně zapalována tak, aby pokud možno hořela ze všech stran a nedošlo k jejímu zhroucení. Při vznícení oděvu, není-li ihned k dispozici voda či hasící přístroj, je nejlepším řešením lehnout si na zem, chránit si rukama obličej a válením se po zemi zamezit přístupu kyslíku k hořícím částem oděvu.

Právnícké osoby a podnikající fyzické osoby jsou pak povinny při spalování hořlavých látek na volném prostranství, se zřetelem na rozsah této činnosti, stanovit opatření proti vzniku a šíření požáru². Pokud tedy tzv. pálení čarodějnic pořádá např. obec či sbor dobrovolných hasičů, měly by tyto subjekty provedení takových opatření zabezpečit – např. výběrem vhodného místa k zapálení ohně, jeho přístupnost pro případný zásah jednotek požární ochrany, kontinuální dozor od zapálení ohně až do jeho úplného uhašení ze strany k tomu způsobilých osob (vhodní jsou zejména členové dobrovolných jednotek požární ochrany), připravenost alespoň minimálního množství hasebních prostředků pro případ nenadálého rozšíření ohně (např. lopaty, písek, nádoby s vodou), atd.

Podle zákona o požární ochraně dále platí, že ten, kdo je povinen vykonávat **dohled nad osobami, které nemohou posoudit následky svého jednání**, je povinen podle zvláštních zákonů dbát, aby tyto osoby svým jednáním nezpůsobilý požár³. V tomto směru je třeba zdůraznit povinnost rodičů, aby při pálení čarodějnic (ve spolupráci s pořadatelem či členy jednotky požární ochrany) dohlédli na své děti a zajistili, aby se jejich ratolesti nepřibližovaly k ohni, nezakládaly jej na dalších místech a nepopálily sebe či jiné osoby např. pomocí tzv. košťat a pochodní, která řada dětí při této příležitosti nosí (zvláště nebezpečná jsou košťata a pochodně, ze kterých při hoření odkapávají či odpadávají kusy hořlavých předmětů).

2) Oznamovací povinnost vůči hasičskému záchrannému sboru při pálení

Zákon o požární ochraně stanoví, že **právnícké osoby a podnikající fyzické osoby jsou povinny spalování hořlavých látek na volném prostranství (což je i tzn. pálení čarodějnic), včetně přijatých opatření proti vzniku a šíření požáru, předem oznámit územně příslušnému hasičskému záchrannému sboru kraje**, kterém může stanovit další podmínky pro tuto činnost, popřípadě může takovou činnost zakázat⁴. Pro území okresu Kutná Hora je uvedeným orgánem Hasičský záchranný sbor Středočeského kraje, Jana Palacha 1970, 272 01 Kladno, tel.: 950 870 011, fax 950 870 001, e-mail: podatelna@sck.izscr.cz. Oznámení pálení je nejvhodnější a nejrychlejší učinit elektronicky prostřednictvím formuláře na webových stránkách <http://www.hzskladno.cz> (odkaz „Evidence pálení“). Při oznamování spalování hořlavých látek na volném prostranství je třeba uvést tyto údaje:

- a) druh pálení (co a jakým způsobem se spaluje – např. spalování větví a dřeva na hromadě),
- b) datum a čas zahájení a ukončení pálení

¹ § 17 odst. 1 písm. a) zákona č. 133/1985 Sb., o požární ochraně, ve znění pozdějších předpisů

² § 5 odst. 2 zákona č. 133/1985 Sb., o požární ochraně, ve znění pozdějších předpisů

³ § 17 odst. 2 zákona č. 133/1985 Sb., o požární ochraně, ve znění pozdějších předpisů

⁴ § 5 odst. 2 zákona č. 133/1985 Sb., o požární ochraně, ve znění pozdějších předpisů

- c) organizace odpovědná za pálení
- d) konkrétní odpovědná fyzická osoba včetně jejího telefonického kontaktu a e-mailového spojení
- e) přijatá opatření k zamezení vzniku a šíření požáru (např. lopaty, požární hlídka, jednotka požární ochrany)
- f) přesné místo pálení včetně uvedení okresu a názvu obce.

3) Místo pro tzv. pálení čarodějnic

Při výběru místa pro oheň, který bude zapalován při tzv. pálení čarodějnic, je nutné respektovat, že otevřený **oheň je zakázáno rozdělávat ve vzdálenosti do 50 m od okraje lesa⁵ a ve vzdálenosti do 100 m od stohů⁶**. Přihlédnout je třeba i k místním poměrům (aby hořící oheň nepoškodil např. sousední porosty či zemědělské plodiny a nedošlo tak ke vzniku hmotné škody) a povětrnostním podmínkám (vhodné je např. stanoviště u vodního zdroje, který by bylo možné použít k uhašení ohně i případného požáru, místo zapálení ohně by mělo být přístupné i pro případný zásah jednotek požární ochrany), zejména pokud jde o sílu a převažující směr větru. V tomto směru je třeba upozornit na to, že **oheň nesmí poškodit okolní dřeviny rostoucí mimo les**, neboť ty jsou podle zákona chráněny před poškozováním a ničením⁷. S výjimkou vyhrazených míst je dále zakázáno rozdělávat ohně na území národních parků, chráněných krajinných oblastí a národních přírodních rezervací⁸ (ty se však na území okresu Kutná Hora nenacházejí). Pokud jde o další chráněná území s nižším stupněm ochrany – **přírodní rezervace, národní přírodní památky, přírodní památky⁹**, rozdělávání ohně v jejich prostoru obecně zakázáno není, vždy záleží na bližších ochranných podmínkách týkajících se konkrétního chráněného území (např. pro národní přírodní památku Kaňk v katastrálním území Sedlec u Kutné Hory platí, že rozdělávat oheň lze na jejím území jen se souhlasem příslušného orgánu ochrany přírody). Obecně je však zakázáno poškozování (národních) přírodních památek a na území přírodních rezervací rovněž provádění (poškozujících) činností, které mohou negativně ovlivňovat biologickou rozmanitost, strukturu a funkci ekosystému nebo nevratně poškozovat půdní povrch¹⁰. Zakázáno je také poškozování památných stromů a provádění takových činností v jejich ochranném pásmu, které by je mohly poškodit¹¹. Pálení čarodějnic na území přírodních rezervací, národních přírodních památek a přírodních památek jakož i v okolí památných stromů či jejich ochranném pásmu tak s ohledem na charakter akce a velikost ohně nelze v žádném případě doporučit, a to ani v případě, pokud by nebyl stanoven výslovný zákaz rozdělávání ohňů pro území daného chráněného území či objektu.

4) Co lze spalovat

Při tzv. pálení čarodějnic nelze opomenout ani to, že právní předpisy (zejména zákon o ochraně ovzduší) v zájmu ochrany lidského zdraví a čistoty ovzduší výrazně regulují výčet materiálů a paliv, které lze v otevřených ohništích spalovat. Podle zákona o ochraně ovzduší **je tak možné v otevřených ohništích spalovat pouze dřevo, dřevěné uhlí, suché rostlinné materiály a plynná paliva určená výrobcem, přičemž tyto materiály a paliva nesmějí být kontaminovány chemickými látkami¹²**. Zákon o odpadech pak stanoví, že odpady lze spalovat, jen jsou-li splněny podmínky stanovené právními předpisy o ochraně ovzduší¹³. Z uvedeného vyplývá, že pořadatel pálení čarodějnic by měl nejlépe se spolupráci s obcí zabezpečit, aby se shromaždiště materiálu

⁵ § 20 odst. 2 zákona č. 289/1995 Sb., lesní zákon, ve znění pozdějších předpisů

⁶ Čl. 5 nařízení Středočeského kraje č. 4/2010, kterým se stanoví podmínky k zabezpečení požární ochrany v době zvýšeného nebezpečí vzniku požárů

⁷ § 7 odst. 1 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů

⁸ § 16, § 26 a § 29 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů

⁹ Na území okresu Kutná Hora se nacházejí 3 přírodní rezervace (Lhotecké stráně /obec Nová Lhota/, Na hornické /obce Zábore nad Labem a Svatý Mikuláš/, Velká a Malá olšina /obec Zbýšov – Chlum/), 2 národní přírodní památky (Kaňk /Sedlec u Kutné Hory/, Rybníček u Hořan /obec Hořany/) a 7 přírodních památek (Jánský potok /obec Dobrovítov/, Kamajka /obec Chotusice/, Na černé rudě /obec Malešov/, Skalka u Žehušic /obec Žehušice/, Starkočský lom /obec Starkoč/, Zbyslavská mozaika /obec Zbyslav/ a Žehušická obora /obec Žehušice/)

¹⁰ § 34, § 35 a § 36 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů

¹¹ § 46 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů

¹² § 3 odst. 5 zákona č. 86/2002 Sb., o ochraně ovzduší, ve znění pozdějších předpisů

¹³ § 22 odst. 1 zákona č. 185/2001 Sb., o odpadech, ve znění pozdějších předpisů

určeného ke spálení během tzv. čarodějnic nestalo skládkou odpadu a nedostaly se na něj předměty, jejichž spalování na otevřených ohništích je zakázáno. Pokud k tomu dojde, měl by být takový materiál před zapálením ohně vyjmut a zabezpečeno, aby si jej osoba, která jej tam dopravila odvezla a naložila s ním v souladu s předpisy na úseku odpadového hospodářství. V tomto směru lze doplnit, že odložení odpadu mimo vyhrazené místo je přestupkem, za který může příslušný obecní úřad uložit pokutu až do výše 50 000,- Kč¹⁴.

5) Sankce

Fyzická osoba, která nedodrží zásady požární bezpečnosti při používání otevřeného ohně, se dopustí přestupku, za který lze uložit pokutu až do výše 20 000,- Kč. Fyzická osoba, která zanedbá z hlediska požární ochrany dohled nad osobami, které nemohou posoudit následky svého chování, se dopustí přestupku, za který lze uložit pokutu až do výše 25 000,- Kč.

Právník nebo podnikající fyzická osoba, která neoznámí spalování hořlavých látek na volném prostranství orgánu státního požárního dozoru, tj. hasičskému záchrannému sboru, nebo která nestanoví opatření proti vzniku a šíření požáru, se dopustí správního deliktu, za který lze uložit pokutu až do výše 500 000,- Kč a při opětovném porušení uvedené povinnosti během tří let od předchozího uložení pokuty dokonce až do výše 1 000 000,- Kč.

Výše uvedené přestupky a správní delikty projednává a pokuty za ně ukládá, vybírá a vymáhá hasičský záchranný sbor kraje¹⁵, na jehož území došlo ke spáchání uvedeného přestupku či správního deliktu.

Porušení zákazu rozdělávat či udržovat otevřený oheň do vzdálenosti 50 m od okraje lesa je přestupkem, za který může příslušný úřad obce s rozšířenou působností uložit pokutu až do výše 15 000,- Kč¹⁶. Porušení zákazu rozdělávat oheň do vzdálenosti 100 m od stohu ze strany fyzické osoby je přestupkem, za který lze uložit pokutu až 30 000,- Kč, a ze strany právnické nebo podnikající fyzické osoby správním deliktem, který může krajský úřad sankcionovat pokutou až do výše 200 000,- Kč¹⁷.

Poškození či zničení dřeviny či skupiny dřevin rostoucí (rostoucích) mimo les (např. jejich spálením ohněm) je přestupkem, resp. správním deliktem, za který může uložit místně příslušný úřad obce s rozšířenou působností fyzické osobě pokutu do výše 100 000,- Kč a právnické osobě nebo podnikající fyzické osobě pokutu do výše 1 000 000,- Kč¹⁸.

Za porušení zákazu spalovat v otevřených ohništích jiné materiály než pouze dřevo, dřevěné uhlí, suché rostlinné materiály nekontaminované chemickými látkami může obecní úřad uložit pokutu až do výše 150 000,- Kč¹⁹.

6) Několik praktických doporučení pro sbory dobrovolných hasičů účastníci se tzn. pálení čarodějnic

- pokud tzv. pálení čarodějnic pořádá přímo sbor dobrovolných hasičů, je třeba akci oznámit na HZS Středočeského kraje a během akce zajistit požární dozor,
- pokud SDH akci nepořádá, pouze na ni dohlíží, mělo by být ověřeno, zda byla řádně nahlášena (pokud ji organizuje právnická osoba, např. obec, nebo podnikající fyzická osoba),
- místo pálení čarodějnic by mělo být v dostatečné a povolené vzdálenosti od lesa a stohů, mělo by být přístupné pro případný zásah JPO, jeho výběrem by mělo být rovněž zabezpečeno, že při hoření nedojde k poškození cizího majetku (okolní porosty, zemědělské plodiny, stavby, atd.),
- v období před 30. 4. je třeba ve spolupráci s obcí zajistit a monitorovat, aby se místo zapálení hranice nestalo skládkou a následně nedošlo ke spalování odpadů či jiných zakázaných látek – legálně lze spalovat v podstatě pouze dřevo a suchý rostlinný materiál, který není kontaminován chemickými látkami,
- v případě účasti SDH na celé akci je vhodné mít s sebou alespoň základní prostředky k likvidaci případného menšího požáru či nežádoucího rozšíření ohně (lopaty, tlumice, písek, nádoby na vodu – je-li nedaleko vodní zdroj),

¹⁴ § 47 odst. 1 písm. h) odst. 2 zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů

¹⁵ § 26 odst. 2 písm. m), § 77 odst. 2 a § 78 odst. 2 zákona č. 133/1985 Sb., o požární ochraně

¹⁶ § 48 odst. 1 písm. n) a § 53 odst. 1 písm. o) odst. 2 zákona č. 289/1995 Sb., lesní zákon, ve znění pozdějších předpisů

¹⁷ Čl. 7 nařízení Středočeského kraje č. 4/2010, kterým se stanoví podmínky k zabezpečení požární ochrany v době zvýšeného nebezpečí vzniku požárů

¹⁸ § 77 odst. 1 písm. q), § 87 odst. 2 písm. e) odst. 3 písm. d), § 88 odst. 1 písm. c) zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů

¹⁹ § 40 odst. 4 a § 50 odst. 2 písm. d) zákona č. 86/2002 Sb., o ochraně ovzduší, ve znění pozdějších předpisů

- během akce samotné je třeba dohlédnout zejména na správné a bezpečné zapálení ohně, po jejím ukončení je třeba ohniště zcela uhasit nebo jej monitorovat až do úplného vyhasnutí,
- zvláště je třeba dávat pozor na děti s hořícími košťaty a pochodněmi, aby nepopálily sebe či ostatní a nezakládali další ohně na jiných místech – nutno poučit jejich rodiče,
- ve spolupráci s obcí zajistit, např. formou vývěsky na úřední desce či obecního rozhlasu informování občanů a rodičů dětí o povinnostech, zákazech a doporučeních v souvislosti s požární ochranou při tzv. pálení čarodějnic.

7) Shrnutí nejdůležitějších povinností v souvislosti se zabezpečením požární ochrany při tzv. pálení čarodějnic

a) právnické osoby a podnikající fyzické osoby jsou povinny spalování hořlavých látek na volném prostranství (tj. i tzv. pálení čarodějnic), včetně přijatých opatření proti vzniku a šíření požáru, předem oznámit územně příslušnému hasičskému záchrannému sboru kraje. Pro území okresu Kutná Hora je uvedeným orgánem Hasičský záchranný sbor Středočeského kraje, Jana Palacha 1970, 272 01 Kladno, tel.: 950 870 011, fax 950 870 001, e-mail: podatelna@sck.izscr.cz, oznámení je nejvhodnější učinit elektronicky prostřednictvím formuláře na webových stránkách <http://www.hzskladno.cz> (odkaz „Evidence pálení“). Při oznamování zmíněné činnosti je třeba uvést tyto údaje:

- druh pálení (co a jakým způsobem se spaluje – např. spalování větví a dřeva na hromadě),
- datum a čas zahájení a ukončení pálení
- organizace odpovědná za pálení
- konkrétní odpovědná fyzická osoba včetně jejího telefonického a e-mailového spojení
- přijatá opatření k zamezení vzniku a šíření požáru (např. lopaty, jednotka požární ochrany)
- přesné místo pálení včetně uvedení okresu a názvu obce,

b) právnické osoby a podnikající fyzické osoby jsou povinny při spalování hořlavých látek na volném prostranství, se zřetelem na rozsah této činnosti, stanovit opatření proti vzniku a šíření požáru (např. pomocí požární hlídky nebo přítomností členů jednotky požární ochrany z nejbližší obce),

c) každá fyzická osoba je povinna si počínat tak, aby nedocházelo ke vzniku požáru, mimo jiné při manipulaci s otevřeným ohněm (nebezpečí popálení při zapalování hranice pomocí vysoce hořlavých látek),

d) ten, kdo je povinen vykonávat dohled nad osobami, které nemohou posoudit následky svého jednání, je povinen podle zvláštních zákonů dbát, aby tyto osoby svým jednáním nezpůsobily požár - rodiče musí zajistit dohled nad svými dětmi (pozor na hořící pochodně a košťata, které děti nosí a ze kterých odkapávají či odpadávají hořící předměty)

e) v otevřených ohništích, tj. i během tzn. pálení čarodějnic, lze spalovat pouze dřevo, dřevěné uhlí a suché rostlinné materiály, které nejsou kontaminovány chemickými látkami,

f) oheň je zakázáno rozdělovat ve vzdálenosti do 50 m od okraje lesa a ve vzdálenosti do 100 m od stohů; rozdělaný oheň nesmí zničit či poškodit okolní dřeviny rostoucí mimo les,

g) nedodržení či porušení uvedených povinností je přestupkem či správním deliktem, za který mohou příslušné orgány uložit pokutu, fyzické osobě do výše několika desítek tisíc korun, právnické osobě a podnikající fyzické osobě až do výše několika set tisíc korun.